

1. שפת אמת ספר ויקרא - פרשת מצורע - שנת [תרנ"ג]

ומעשי האדם עושין רשימות בנפש ורוח ונשמה... כמ"ש צדיק זכויותיו חקוקין על עצמותיו ורשע עונותיו חקוקין.

1א. שמונה קבצים / קובץ ח / ק.

מוכרח הוא הגיהנם להמצא. המירוק של הנשמות מזוהמתן אי אפשר לבא ע"י אותו המירוק החלש, שהכחות החלשים שבמערכי הגופניות יכולים להראות בו את פעלם.

2. הרב מנחם מרקאנטי שמות כ"ט א

אל יעלה בדעתך כי העונשים הכתובים בתורה הם כמו המעניש את האדם על עברו על מצות המלך, לא כן, רק הן דבר טבעי ממש, כי המבטל ממצות התורה, אותו הטוב שהיה נשפע בסיבת עשייתה הוא נמנע. כדמיון מי שאינו, זורע שדהו, שאינו קוצר, וכמי שאינו לובש בגדים שגופו מתקרר. וכמו שטבע האש לחמם וטבע המים להרטיב והלחם להשביע, כך טבע כל מצוה ומצוה לעשות אותם הטובות שנאמרו בה, או אותן העונשים שנאמרו בבטולה.

3. פירוש הרמח"ל על הכתובים

כי בדרך שאדם הולך בעולם הזה בה הולך לאחר מיתנו. ואותו העון שעשה בעוה"ז בבחירתו, ואז הוא לו לעונג, אותו העון עצמו מתמיד ועושה בגיהנם, אבל בעל כרחו שלא בטובתו. וזה הוא הצער היותר גדול שיכול להיות לו.

4. פסחים ק"ח, א.

דאמר רבי חנינא הכל יורדין לגיהנם חוץ משלשה.

4א. פירוש הגר"א על משלי, כ"ח י

הענין, כי גם הצדיקים כולם צריכים לעבור דרך הגיהנם, אך הם לא ילכו אלא במדור הראשון ולא בשאר מדורי הגיהנם, וזה שנאמר "לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת", פירוש שאול הוא המדור הראשון של גיהנם ובאר שחת הוא המדור השני... אבל תלמידי בלעם הרשע יורשים גיהנם שישארו שם כשהולכים דרך שם ויורדים לבאר שחת...

5. פסיקתא רבתי הוספה א פרשה ד

מפני מה ברא הקדוש ברוך הוא גיהנם וג"ע? כדי שיהו מצילות זו את זו. כמה ריוח ביניהם! ר' יוחנן אמר כותל ור' חנינא אמר טפח ורבנן אמרי שתיהן שוות.

5א. תולדות יעקב יוסף בא

העולה מזה כי אין לרשעים גיהנם יותר מאם שמכניסין אותן לגן עדן שאין שם אכילה ושתייה ותאות עולם הזה, רק הצדיקים יושבין ועטרותיהן בראשיהם, הם שהיו פחותי הערך בעיני גסי הרוח שהיה סרוחים בעיניהם כמ"ש וחכמת סופרים תסרח (סוטה מט ע"ב), ועתה הם בראש הקרואים ומתענדן בתענוגי התורה והתפלה. והענג לרשעים הם נגע, שלא הורגלו בזה. ומה אם מי שלא למד ג' ימים הם מרים אצלו, מכל שכן זה שלא הורגל כל ימיו בזה שהיא עתה לו מרה מה שהוא מתוק, ושמים אור התורה לחשך בעיניהם:

5א. נדרים דף ח/ב

אין גיהנם לעולם הבא אלא הקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתיקה צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה שנאמר וזרחת לכס יראי שמי שמש וגוי ולא עוד אלא שמתענדן בה שנאמר ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק והרשעים נידונין בה שנאמר הנה יום בא בווער כתנור וגוי.

5ב. שמונה קבצים / קובץ ו / רעה.

תיקון עולם הגמור שלעתיד לבוא, שיהיה המחול לצדיקים בגיהנם, שיתהפך לעדן. וערבה היא יסוד הגיהנם, הנה אחרית גויים ציה וערבה, רע בה, הב רע, ופתח אחד במדבר, והיה מדברה כעדן וערבתה כגן ד'. וכשאש של גיהנם מתהפך בכל עז גבורתו לחסד וציון, הוא דישון עדן. כמים קרים על נפש עיפה שמועה טובה מארץ מרחק.

6. הרמב"ן תורת האדם שער הגמול

הגן והעדן התחתונים הן ציורין לסודות העליונים, והדברים ההם העליונים הרמוזים באלו גם כן נקראין גן ועדן שאלו התחתונים מהם תופסין השם הזה, כיצד יש בעליונים השגה שנקראת בדברי רבותינו ברמז גן, והשגה למעלה ממנה שהיא הנקראת "עדן" והוא הנקרא צרור החיים.

6א. ר' ירוחם, דעת תורה ויקרא

סוד הדבר הוא כי הגיהנם וגם הגן עדן אין להבינם כענין הנמצא רק בעולמות אחרים, האומנם כי הכל כאן בארץ. האדם הוא בגן עדן בעולם העליון עד כמה שהוא כן בגן עדן פה בעולם הזה, הנהו בגיהנם שם בעולם הבא באותה מידה שהוא נמצא כן בגיהנם בעולם הזה...

7. ספר אמרי אמת, פרשת אמור תרס"ה

אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה וכי כל בני עלמא אזלי לשאול? אין. אבל סלקין מיד וכו' ואפילו צדיקים גמורים נחתין תמן אמאי נחתין בגין דנטלין כמה חייבין מתמן וכו' ומאן אינון אינון דהרהרו בתשובה בהאי עלמא ולא יכילו ואסתלקו מן עלמא וכו'.

8. אורות התשובה טז ג

...הרצון להיות טוב - זהו רוח גן עדן אלהים, המנשב בנשמה וממלא אותה אושר אין קץ, עד אשר גם אש הגיהנם של הצער העמוק מתהפך גם הוא לנחל עדנים.

8א. מי מרום אורי וישי עמ' סד

זה שעשה תשובה מאהבה...מבליג על כל היגונות והכאבים, עד שכבר הגיהנם עצמו מתהפך לו לעדן ושש ושמח על כל מירוק וביחוד על זה שיותר קשה ומר.